

OPEN ACCESS

Role aspektu v překladu italských pasivních konstrukcí

Petra Čechová (Praha)

THE ROLE OF ASPECT IN TRANSLATIONS OF ITALIAN PASSIVE CONSTRUCTIONS INTO CZECH

This paper deals with the Italian periphrastic passive and its auxiliaries *venire* and *essere* from an aspectual point of view, based on the Czech language. After a short summary of the main differences between Czech and Italian regarding the notion of verbal aspect and periphrastic passive, it analyses a generally expected claim that in the present tense passive constructions containing the auxiliary *venire* should be translated into Czech with a higher incidence of imperfective verbs than of passive constructions containing the auxiliary *essere*. This trend should not be found in the simple past tense or in the imperfect tense. The analysis confirms a difference in the present tense, but does not confirm its absence in the past tenses. Moreover, the difference between the two auxiliaries is even more apparent in the imperfect tense.

KEYWORDS

aspect, passive voice, periphrastic passive, parallel corpus, Italian, Czech

KLÍČOVÁ SLOVA

aspekt, vid, pasivum, opisné pasivum, paralelní korpus, čeština, italština

DOI

<https://doi.org/10.14712/23366591.2020.2.4>

1. ÚVOD

Následující řádky přinášejí analýzu překladu italských pasivních konstrukcí s pomocnými slovesy *essere* a *venire* do češtiny z hlediska vidu. Tato analýza založená na korpusových datech je jakýmsi prvotním náhledem do problematiky, již se ještě nikdo kvantitativně nevěnoval. Vychází z předpokladu Sylvie Hamplové (1994, s. 81), že pasivní konstrukce s pomocným slovesem *venire* budou do češtiny v přítomnosti překládány spíše pomocí nedokonavého vidu, zatímco konstrukce s pomocným slovesem *essere* pomocí vidu dokonavého. Tato tendence by dle Hamplové měla být v perfektu a imperfektu vzhledem k aspektuálním hodnotám těchto časů neutralizována. V článku nejprve krátce popíšeme největší rozdíly v pojetí perfektivnosti a imperfektivnosti a ve vyjadřování aspektu v češtině a italštině, popíšeme italské a české opisné pasivum a následovat bude samotná analýza. Hlavní cíl této analýzy je především ověření výše zmíněných tezí Hamplové, věnovat se ale budeme srovnání překladů pasivních konstrukcí ve všech jednoduchých italských časech, tedy těch, ve kterých se může objevit jak pomocné sloveso *essere*, tak *venire* (přezens, imperfektum, jednoduché perfektum a jednoduché futurum). Článek vychází z naší nepublikované diplomové práce (Čechová, 2018).

2. ASPEKT V ČEŠTINĚ A ITALŠTINĚ

Aspekt jakožto lingvistická kategorie je úzce spojen s kategorií času a způsobu. Na rozdíl od kategorie času, která výpověď vymezuje vzhledem k okamžiku promluvy na pomyslnou časovou osu, popřípadě ji vymezuje vzhledem k jiným výpovědím, aspekt souvisí s vnitřní časovou strukturou výpovědi (Comrie, 1976, s. 3). Různé jazyky se však liší v tom, do jaké míry mohou časovou i aspektuální komplexnost výpovědi vyjadřovat, či v tom, jaké prostředky k tomu využívají. Zatímco v češtině a dalších slovanských jazycích tato kategorie prostupuje téměř celým slovesným systémem a je vyjádřena slovtvornými prostředky, které ji tak jasně oddělují od kategorie času a způsobu (Čermák, 2011, s. 155), v italštině a v dalších románských jazycích je aspekt jakožto opozice perfektivnosti a imperfektivnosti funkčně platný pouze v čase minulém, přičemž aspektové významy jsou s těmi časovými a způsobovými kumulativně propojeny (Zavadil — Čermák, 2010, s. 312). Kromě odlišných prostředků, kterých italština a čeština pro vyjádření aspektu využívá (systém afixů, které na slovese značí jeho vidovou příslušnost, v češtině a perfektivní a imperfektivní minulé časy v italštině), se v těchto jazycích liší i pojetí a definice (im)perfektivnosti. Perfektivnost se v italském kontextu často popisuje jako pojetí děje v jeho globálnosti, celistvosti, zatímco české gramatiky hovoří spíše o završenosti, dokončenosti, terminativnosti (Bertinetto, 1986, s. 76; Štícha, 2013, s. 45; Cvrček, 2015, s. 245). V italštině je tak distinktivní rys perfektivní situace její koncový bod, respektive její časová ohraničenost. Proto jsou následující příklady (1), (2) a (3) gramatické, příklad (4) je však kvůli přítomnosti durativního příslovečného určení času (takové příslovečné určení, které odpovídá na otázku „jak dlouho?“; Karlík, 2017) agramatický, neboť se toto příslovečné určení času neslučuje s imperfektivním časem slovesa (Squartini, 1998, s. 7–10).

(1) <i>Ieri ha piovuto.</i>	<i>Včera přšelo. (složené perfektum)</i>
(2) <i>Ieri pioveva.</i>	<i>Včera přšelo. (imperfektum)</i>
(3) <i>Ieri ha piovuto per due ore.</i>	<i>Včera přšelo dvě hodiny. (složené perfektum)</i>
(4) <i>*Ieri pioveva per due ore.</i>	<i>Včera přšelo dvě hodiny. (imperfektum)</i>

V češtině je situace odlišná, perfektivnost v ní totiž spíše spjata s dosažením vnitřního cíle situace, což souvisí s (a)teličností slovesa, respektive děje.¹ Časové ohraničení durativním příslovečným určením času jako v příkladech výše v češtině ve většině případů vyžaduje sloveso v imperfektivním tvaru.

- (5) *Četl knihu dvě hodiny.*
 (6) **Přečetl knihu dvě hodiny.*

1 Telická situace (vyjádřena nejen v sémantice slovesa, ale taktéž přítomnými argumenty predikátu) svým významem vždy míří ke koncovému bodu děje a inherentně tak implikuje závěr nebo výsledek děje. Atelická situace k takovému koncovému bodu děje nemíří, žádný produkt, závěr nebo výsledek děje neimplikuje (Mourelatos, 1978, s. 415–435).

Další aspektuální rozdíl mezi češtinou a italštinou je v tom, že modální a stavová slovesa jsou v češtině imperfektiva tantum (7), v italštině se však ve spojení s časovou ohraničeností mohou objevit i v perfektu (8) (Klimová, 2012, s. 87):

(7) *Dobrých třicet let se kostel nacházel nedaleko hranice.*

(8) *Per ben trenta anni la chiesa si trovò a poca distanza dal municipio. (perfektum)*

3. PASIVUM

Jak v češtině, tak v italštině existuje opisné i zvrtné pasivum, které se tvoří velmi podobně. Pasivum má v obou jazycích taktéž podobné funkce: pasivizaci (nazírání na mimojazykovou situaci z pohledu cíle slovesného děje), deagentizaci (odsunutí agenta děje do pozadí, jeho zamlčení či generalizace), syntaktickou funkci (pasivum v textu vytvoří a udrží určitou „tematickou perspektivu“) (Štícha, 2013, s. 629–630; Renzi, 1991, s. 96). Renzi (tamtéž, s. 97) pak v případě italštiny hovoří ještě o rematicizaci agentu (pokud má stát v italštině agens na pozici rématu, je výhodnější použít pasivní konstrukci, v češtině umožňuje volnější slovosled umístit agens do pozice rématu i v aktivní konstrukci).

Italské opisné pasivum se tvoří z určitého tvaru pomocného slovesa a přičestí minulého významového slovesa. Přičestí minulé i pomocné sloveso podléhají shodě s podmětem (9). Agens děje lze vyjádřit příslovečným určením konatele děje (10) (Hamplová, 2004, s. 215):

(9) *La notizia non è stata ancora confermata.*

(10) *La notizia non è stata ancora confermata dalle autorità.*

Pomocným slovesem je nejčastěji sloveso *essere* (být), které má nejširší okruh uplatnění (všechny časy a způsoby s výjimkou předminulého času závislého). Jelikož z minulého přičestí vznikají adjektiva, upozorňuje Renzi (1991, s. 87) na případy, kdy bez širšího kontextu nelze pasivum rozeznat od verbonominální konstrukce:

(11) *La porta è chiusa.*

Dveře jsou zavírány. / Dveře jsou zavřeny/é.

Širší kontext, který umožňuje rozpoznání, je například příslovečné určení způsobu (12) či příslovečné určení časově limitující (odpovídá na otázku „od kdy?“; Karlík, 2017) (13):

(12) *La porta è chiusa velocemente. Dveře jsou rychle zavírány.*

(13) *La porta è chiusa da due ore. Dveře jsou zavřené (už) dvě hodiny.*

Druhé pomocné sloveso pasivní konstrukce *venire* (v plnovýznamovém užití nejčastěji přijít) se používá pouze v časech jednoduchých a jeho použití je příznakové, toto sloveso totiž obsahuje jistý rys „dynamičnosti“. Jeho použitím se tedy vyhneme ne-

žádoucí statické interpretaci pasivní konstrukce, která je častější u pasiva se slovesem *essere*:

(14) *La porta viene chiusa. Dveře jsou zavírány.*

Zvratné italské pasivum se tvoří spojením nepřízvučného zájmena *si* a významového slovesa ve třetí osobě jednotného nebo množného čísla. Sloveso se opět shoduje s podmětem v osobě, rodě a čísle.:

(14) *Si chiude la porta. Dveře se zavírají.*

Ačkoliv se u této konstrukce obvykle nevyjadřuje agens (ve formě příslovečného určení konatele děje), je to možné pomocí předložkového výrazu *da parte di* (Salvi — Vanelli, 2004, s. 73–74):

(15) *Da parte dell'opposizione si vorrebbe una maggior trasparenza nelle decisioni governative.*

Zvratné pasivum má v italštině čistě dynamickou povahu, nelze ho tak interpretovat stavově, jako je tomu u některých případů pasiva opisného se slovesem *essere*.

V češtině se opisné pasivum tvoří spojením tvaru pomocného slovesa *být* (*bývav*) a příčestí trpného slovesa významového. Přísudek vyžaduje shodu s podmětem v osobě, čísle a rodě. Agens se vyjadřuje příslovečným určením v instrumentálu (16).

(16) *Byt byl zapečetěn policií.*

Tradičně se opisné pasivum rozděluje na dějové a stavové (rezultativní). Pasivní tvary dokonavých sloves v přítomnosti mají pouze stavový význam (17), zatímco jako stav i děj lze interpretovat pasivum dokonavých sloves v minulém a budoucím čase (18) (Štícha, 2013, s. 621–626):

(17) *Okna jsou umyta.*

(18) *Hrad bude v květnu otevřen.*

Pasivum nedokonavých sloves je až na výjimky považováno za čistě dějové:

(19) *Dveře byly pomalu otevírány.*

Štícha dále poukazuje na stále frekventovanější používání adjektivizovaných tvarů příčestí s dlouhou koncovkou ve stavovém významu:

(20) *Dveře byly zavřené.*

Havránek s Jedličkou (1981, s. 238) pak podobně jako v italštině zmiňují situaci, kdy v češtině nelze rozpoznat pasivum od sponového slovesa s adjektivem. Toto rozlišení závisí na kontextu, má-li ale pasivum stavovou povahu, mohou obě tyto konstrukce splývat.

Zvratné pasivum se v češtině tvoří spojením reflexního morfému *se* a slovesa ve třetí osobě singuláru nebo plurálu (21). Přísudek se shoduje s podmětem v osobě, čísle a rodě. Na rozdíl od pasiva opisného se však ve zvratné pasivní konstrukci nemůže objevit agens (22):

(21) *Byty se staví.*

(22) **Byty se staví dělníky.*

Podobně jako v italštině má zvratné pasivum čistě dějový charakter. Implicitní agens zvratného slovesa však může být jediná osoba (nebo je tak alespoň agens chápán při personifikaci) (Havránek — Jedlička, 1981, s. 237).

4. PŘEDPOKLADY ANALÝZY

Čistě dějové opisné pasivum nedokonavých sloves v češtině Sylva Hamplová (1994, s. 81) funkčně srovnává s italskými pasivními konstrukcemi s pomocným slovesem *venire*. Statické *essere* pak přirovnává k pasivní vazbě s dokonavým slovesem: „Vazby dokonavé označují stav jako výsledek předchozího děje a jsou tedy sémanticky analogické italským formám statickým. Pasivum utvořené pomocí slovesa nedokonavého vyjadřuje naproti tomu děj a po stránce sémantické je srovnatelné s dynamickým charakterem italských forem s *venire*.“ Uvádí též příklady:

(23) *È venduto. (essere) Je prodán.*

(24) *Viene venduto. (venire) Je prodáván.*

Pasivní konstrukce se slovesem *venire* se však mohou objevit i v perfektu (tedy času perfektivní povahy) a imperfektu (tedy času imperfektivní povahy). Hamplová k tomu dodává (tamtéž): „Z hlediska českých ekvivalentů je opozice mezi opisy statickými a dynamickými ve tvaru imperfekta (*era venduto — veniva venduto*) a mezi statickými a dynamickými opisy ve tvaru *passata remota* nebo *prossima* (*fu, è stato venduto — venne venduto*) neutralizována.“

V přítomném čase by se tak v překladu italského opisného pasiva se slovesem *venire* do češtiny mělo objevovat více nedokonavých sloves než se slovesem *essere*. V minulém čase by se opozice dynamičnosti a statičnosti pasivní konstrukce (pokud se v překladu u přítomnosti prokáže) měla přesunout od výběru pomocného slovesa k použití určitého času. Nedokonavým slovesem by tak častěji měla být překládána pasivní konstrukce v imperfektu, ať už se slovesem *venire* nebo *essere*, dokonavým zase pasivní konstrukce v perfektu.

5. METODOLOGIE

Pro analýzu překladů italských pasivních konstrukcí do češtiny jsme zvolili paralelní korpus *InterCorp verze 10*,² a to pouze jádro (tedy především beletristické texty, které prošly ruční kontrolou zarovnání).³ Naším záměrem bylo použít pouze originální texty italských autorů, které byly přeloženy do češtiny. Takový subkorpus však vzhledem k počtu italských děl v *InterCorpu* není příliš velký. Nakonec jsme tedy použili texty jádra nijak neomezené dle originálního jazyka. Tato možnost není ideální, žádné jiné řešení jsme však nepovažovali za vhodnější.

Před samotným porovnáním sloves *venire a essere* jsme přistoupili k obecné analýze pasivních konstrukcí dle aspektu, a to jak v italštině (respektive českých překladech), tak v češtině. Pro získání dat pro češtinu jsme použili jádro české části *InterCorpu*, aby byly subkorporusy co nejsrovnatelnější. Následně jsme v českém subkorpusu vyhledali pasivní konstrukce, ručně prošli vzorek 300 konkordancí a u skutečně pasivních konstrukcí jsme určovali vid slovesa.⁴ Podobně jsme postupovali i v případě italštiny. Vzhledem k různé typologii překladů italského opisného pasiva do češtiny jsme vid v českém překladu určovali pouze u konstrukcí, které byly přeloženy taktéž opisným pasivem, zvrtným pasivem anebo aktivním tvarem slovesa, kdy došlo k transpozici třetí osoby plurálu, nebo volnější český slovosled umožnil zachovat sémantické participanty slovesného děje na stejném místě jako v italštině.⁵ Po zběžné analýze jsme pak stejně postupovali s analýzou vždy 200 konkordancí pasivních konstrukcí s pomocným slovesem *essere* (*být*) v přítomnosti, imperfektu, jednoduchém perfektu a jednoduchém futuru, následně s pomocným slovesem *venire* (*přijít*) v těchto časech (dohromady tedy 1 600 konkordancí). Nejprve jsme analyzovali způsob překladu, tedy překlad opisným pasivem, zvrtným pasivem nebo aktivem, všechny jiné způsoby překladu (nominalizace, vypuštění konstrukce, pozměnění konstrukce) jsme dále neanalyzovali. V každém čase a s každým slovesem jsme tedy získali jiný počet konkordancí k analýze vidu slovesa v překladu (průměrně 144, nejvíce 163, nejméně 114).

Při analýze jsme čelili několika metodologickým obtížím. Z výše zmíněných rozdílů v pojetí (im)perfektivnosti v češtině a italštině vyplývá, že nedokonavé sloveso v minulém čase v češtině ne vždy odpovídá italskému slovesu v imperfektu a dokonavé sloveso ne vždy odpovídá italskému slovesu v jednom z perfektních časů (jednoduché či složené perfektum, plusquamperfektum atp.)⁶. Jedná se především o modální a stavová slovesa, která se však naštěstí víceméně nevyskytují v pasivních konstrukcích, ale také o explicitní ohraničení času, které v češtině spíše koreluje s videm nedokonavým, zatímco v italštině s perfektivním tvarem slovesa. Explicitní ohraničení se v textu může vyskytovat v dalekém kontextu zkoumané konstrukce, který mnohdy

2 Štichauer, P. — Vavřín, M. (2017): *Korpus InterCorp — italština, verze 10 z 1. 12. 2017*. Praha: Ústav Českého národního korpusu FF UK. Dostupný z: <http://www.korpus.cz>.

3 Více informací o jádru a kolekcích *InterCorpu*: [cnk:intercorp](http://wiki.korpus.cz/doku.php?id=cnk:intercorp). (2019). Příručka ČNK. Dostupné z <http://wiki.korpus.cz/doku.php?id=cnk:intercorp&rev=1576860302>.

4 Přesné vyhledávací sekvence a podrobnosti postupu práce viz Čechová (2018, s. 52–81).

5 Detailněji viz Čechová (2016, s. 50–51).

6 Více o aspektuální povaze italských časů v indikativu viz Čechová (2018, s. 32–35).

OPEN ACCESS

nelze v korpusu zobrazit. Spolehnout se tak musíme spíše na přibližnou korelaci dokonavých sloves s perfektivními italskými časy a nedokonavých sloves s imperfektivními časy. Další metodologický problém tvoří nesnadné rozeznání verbonominálních konstrukcí s adjektivizovaným přičestím minulým od konstrukcí pasivních. To je v některých případech velmi těžké, ne-li nemožné. Nemůžeme tedy vyloučit, že jiný lingvista by se v některých případech rozhodl odlišně. Nechtěné vyloučení skutečné pasivní konstrukce by však nemělo významně ovlivnit analýzu pouze pasivních konstrukcí z hlediska jejich dokonavosti či nedokonavosti v českém překladu.

6. VÝSLEDKY

6.1 ZÁKLADNÍ ANALÝZA

Ze vzorku 251 českých pasivních konstrukcí se 214 (85 %) z nich vyskytovalo s dokonavým slovesem. Tato převaha platila ve všech časech, v kondicionálu i ve tvaru infinitivu.

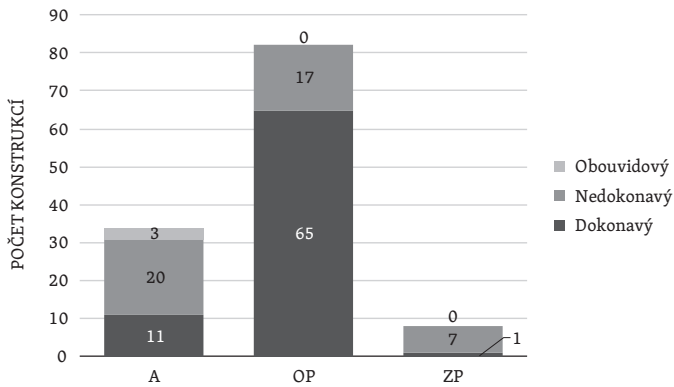
V italštině jsme z praktických důvodů museli základní analýzu rozdělit na jednoduché a složené časy.⁷ V jednoduchých časech bylo z celkového počtu 222 analyzovaných konkordancí přeloženo do češtiny 159 (72 %) za pomoci dokonavého vidu, ve složených časech pak 60 (85 %) ze 71 konkordancí. Z 222 konkordancí v jednoduchých časech bylo ve 185 (83 %) případech použito pomocné sloveso *essere*, sloveso *venire* se vyskytlo ve 37 konstrukcích (17 %). Dokonavý vid v překladu převládá u obou sloves, podíl překladu pomocí nedokonavého slovesa byl však větší u slovesa *venire* (38 % vs. 24 % u konstrukcí s *essere*).

6.2 ESSERE VS. VENIRE V PRÉZENTU

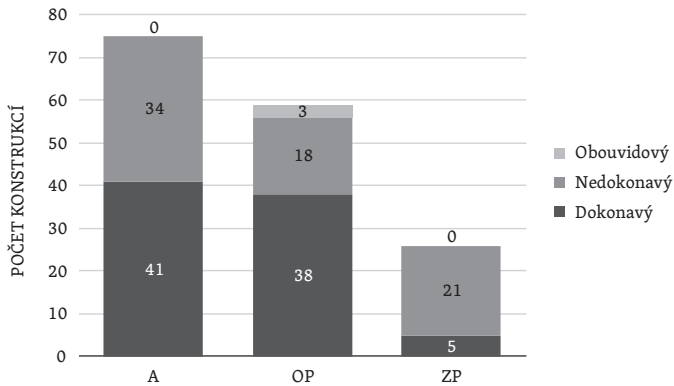
Ve 124 analyzovaných konstrukcích se slovesem *essere* v přítomnosti převládá překlad dokonavým slovesem (77 konstrukcí, 62 %). Jak je vidět na následujícím grafu, při překladu zvrtným pasivem či aktivem se však častěji objevuje v překladu vid nedokonavý. Se slovesem *venire* bylo celkové procento dokonavých překladů ze 160 analyzovaných konstrukcí nižší (84 konstrukcí, 53 %), což koreluje s předpokladem Hamplové. Otázkou zůstává, jestli by se tento rozdíl ukázal jako statisticky významný na větším vzorku dat. Zároveň bylo více konstrukcí se slovesem *venire* přeloženo zvrtným pasivem a aktivem. Vyšší podíl překladu zvrtným pasivem tak možná poukazuje na skutečnost, že se dynamický rys slovesa *venire* v češtině přenáší do dějového zvrtného pasiva:

- (25) ...*come una cipolla, quando viene pelata...*
 ...jako když **se loupe** cibule...
- (26) ...*giacché viene detto che è un uomo quello che arriva...*
 ...neboť **se praví**, že přijde muž...

7 Podrobnosti celé základní analýzy včetně grafů viz Čechová (2018, s. 55–65).

GRAF 1. Překlad pasivních konstrukcí se slovesem *essere* v přítomnosti. A = překlad aktivem. OP = překlad opisným pasivem. ZP = překlad zvrtným pasivem.

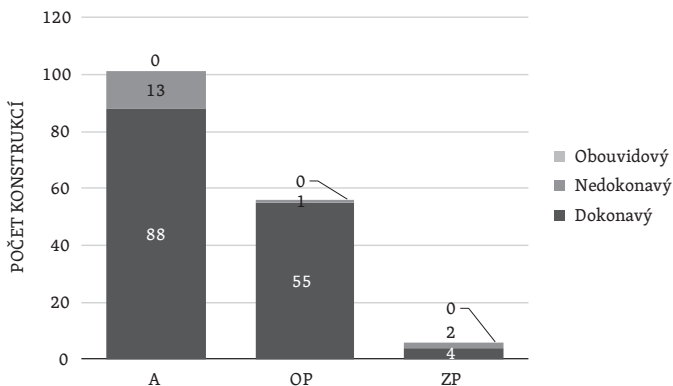

GRAF 2. Překlad pasivních konstrukcí se slovesem *venire* v přítomnosti. A = překlad aktivem. OP = překlad opisným pasivem. ZP = překlad zvrtným pasivem.

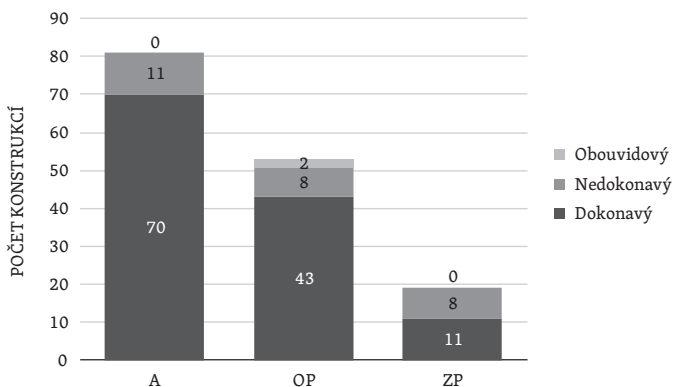
6.3 ESSERE VS. VENIRE V JEDNODUCHÉM PERFEKTU

Z celkového počtu 163 konstrukcí se slovesem *essere* jich bylo 147 (90 %) přeloženo pomocí dokonavého slovesa, to dominovalo ve všech typech překlada. Zvrtným pasivem bylo přeloženo mizivé procento konstrukcí (6 konkordancí, 4 %). Množství konstrukcí přeložených aktivem bylo překvapivě vysoké (101 konkordancí, 62 %). Se slovesem *venire* bylo přeloženo pomocí dokonavého vidu 124 konstrukcí (81 %) z celkového počtu 153 konstrukcí. Procento případů přeložených zvrtným pasivem se oproti konstrukci se slovesem *essere* (4 %) navýšilo u slovesa *venire* na 12 % (19 konkordancí). Zajímavé je srovnání s přítomností, kde se překlad nedokonavým slovesem u konstrukcí s *venire* oproti *essere* taktéž zvedl o 9 %. Vyvozovat závěry o neutralizaci rozdílu *venire* a *essere* v perfektu by tedy bylo ošemetné. K takovému závěru by byla potřebná hlubší analýza a statistické testy.

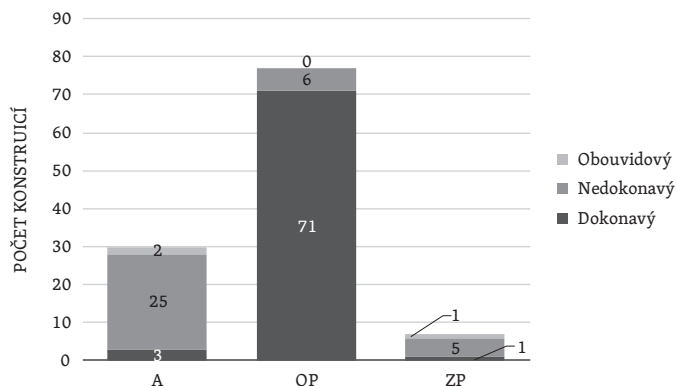
GRAF 3. Překlad pasivních konstrukcí se slovesem *essere* v jednoduchém perfektu. A = překlad aktivem. OP = překlad opisným pasivem. ZP = překlad zvratným pasivem.

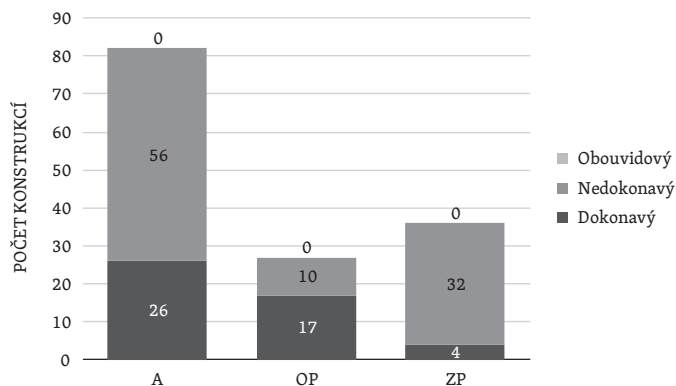
GRAF 4. Překlad pasivních konstrukcí se slovesem *venire* v jednoduchém perfektu. A = překlad aktivem. OP = překlad opisným pasivem. ZP = překlad zvratným pasivem.

6.4 ESSERE VS. VENIRE V IMPERFEKTU

Ze 114 konstrukcí se slovesem *essere* jich bylo 75 (66 %) přeloženo pomocí dokonavého slovesa, což je velmi podobné situaci v přítomnosti (62 %). Procento překladu zvratným pasivem (6 % v imperfektu, 6,5 % v přítomnosti) a aktivem (26 % v imperfektu, 27 % v přítomnosti) je taktéž velmi podobné. V překladu opisným pasivem opět dominoval dokonavý vid, v překladu zvratným pasivem a aktivem převažoval vid nedokonavý. Pasivní konstrukce se slovesem *venire* jsou do češtiny naopak překládány především prostřednictvím nedokonavého slovesa (98 ze 145 konstrukcí, 68 %). Je to tak poprvé, kdy nedokonavý vid převládá. Zároveň je velké množství konstrukcí překládáno zvratným pasivem (36 konstrukcí, 25 %) a aktivem (82 konkordancí, 57 %). Zdá se tedy, že opozice pomocných sloves *essere* a *venire* přetrvává i v imperfektu a predikce Hamplové se tak nepotvrdila. Opět podotýkáme, že k podobnému závěru by však bylo potřeba analyzovat více dat a provést statistické testy.

GRAF 5. Překlad pasivních konstrukcí se slovesem *essere* v imperferktu. A = překlad aktivem. OP = překlad opisným pasivem. ZP = překlad zvratným pasivem.

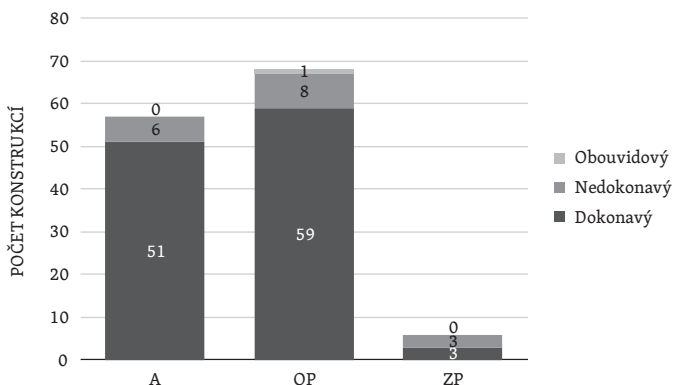
GRAF 6. Překlad pasivních konstrukcí se slovesem *venire* v imperferktu. A = překlad aktivem. OP = překlad opisným pasivem. ZP = překlad zvratným pasivem.

6.5 ESSERE VS. VENIRE V JEDNODUCHÉM FUTURU

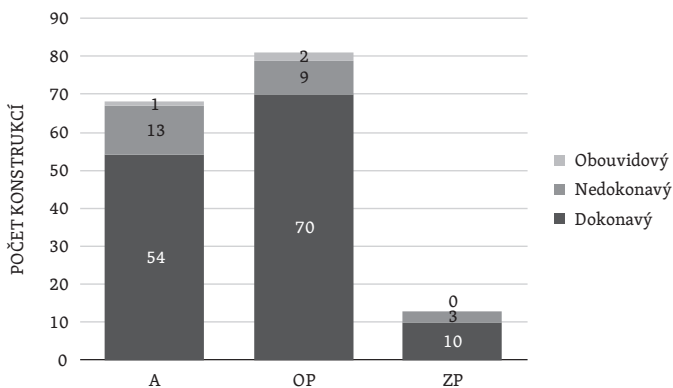
113 (86 %) ze 131 konstrukcí se slovesem *essere* bylo přeloženo pomocí dokonavého slovesa, a to jak při překladu opisným pasivem, tak aktivem. Procento překladů zvratným pasivem bylo minimální (6 konstrukcí, 5 %). Ze 162 konstrukcí s pomocným slovesem *venire* převládá překlad pomocí dokonavého slovesa ve 134 případech (83 %). U jednoduchého futura se tak odvažujeme říci, že pomocné sloveso *venire* je, alespoň co z hlediska vidové charakteristiky, plně zaměnitelné se slovesem *essere*.

7. ZÁVĚR

Korpusová analýza, jejímž cílem bylo ověřit výše uvedené předpoklady Hamplové (1994, s. 81), přinesla zajímavé výsledky. V souladu s obecně přijímanou hypotézou

GRAF 7. Překlad pasivních konstrukcí se slovesem *essere* v jednoduchém futuru. A = překlad aktivem. OP = překlad opisným pasivem. ZP = překlad zvratným pasivem.

GRAF 8. Překlad pasivních konstrukcí se slovesem *venire* v jednoduchém futuru. A = překlad aktivem. OP = překlad opisným pasivem. ZP = překlad zvratným pasivem.

byly pasivní vazby se slovesem *venire* v přítomnosti do češtiny častěji překládány pomocí nedokonavého vidu, přesto však činil tento rozdíl pouze 10 % oproti pomocnému slovesu *essere*. Mnohem více konstrukcí se slovesem *venire* než se slovesem *essere* však bylo přeloženo zvratným pasivem či aktivem. Zdá se tedy, že „dynamičnost“ pomocného slovesa *venire* se v češtině vyjadřuje častěji jiným typem pasiva či aktivem. Zatímco v jednoduchém futuru, tedy v čase spíše perfektivní povahy (Renzi — Salvi, 1991, s. 120), se ukázala neutralizace sloves *venire* a *essere* jako platná (velmi podobné zastoupení překladů pomocí dokonavého slovesa), v perfektu o neutralizaci *essere* a *venire* nedokážeme rozhodnout; zapotřebí by byla detailnější analýza. V imperfektu bylo s pomocným slovesem *essere* přeloženo pomocí nedokonavého slovesa 32 % konstrukcí, s pomocným slovesem *venire* 68 % konstrukcí, což je jediný výsledek, kdy v překladu pasivních konstrukcí převažuje nedokonavý vid. S neutralizací opozice mezi statickými a dynamickými opisy v imperfektu tedy nesushlasíme. Zároveň se stejně jako v přítomnosti se slovesem *venire* zvýšil počet pře-

kladů vzravným pasivem a aktivem, což opět naznačuje, že dynamičnost pomocného slovesa *venire se* v češtině odráží nejen ve vidu slovesa, ale i ve způsobu překladu italské pasivní konstrukce.

LITERATURA

- BERTINETTO, P. M. (1986): *Tempo, aspetto e azione nel verbo italiano: Il sistema dell'indicativo*. Firenze: Accademia della Crusca.
- COMRIE, B. (1976): *Aspect: an introduction to the study of verbal aspect and related problems*. New York: Cambridge University Press.
- CVRČEK, V. (2015): *Mluvnice současné češtiny. I. Jak se píše a mluví*. Praha: Karolinum.
- ČECHOVÁ, P. (2018): *Problematika aspektu v italských pasivních konstrukcích na pozadí češtiny (nepublikovaná diplomová práce)*. Praha: Univerzita Karlova. Dostupné z <https://is.cuni.cz/webapps/zzp/download/120311565/?lang=cs>
- ČECHOVÁ, P. (2016): *Pasivum v italštině a češtině z hlediska funkčních stylů (nepublikovaná bakalářská práce)*. Praha: Univerzita Karlova. Dostupné z <https://is.cuni.cz/webapps/zzp/download/130190367/?lang=cs>
- ČERMÁK, F. (2011): *Jazyk a jazykověda: přehled a slovníky*. Praha: Karolinum.
- HAMPLOVÁ, S. (2004): *Mluvnice italštiny*. Praha: Leda.
- HAMPLOVÁ, S. (1994): *K problematice vidovosti v italštině*. Praha: Karolinum.
- HAVRÁNEK, B. — JEDLIČKA, A. (1981): *Česká mluvnice. 4. přeprac. vyd.* Praha: Státní pedagogické nakladatelství.
- KARLÍK P. (2017): *PŘÍSLOVEČNÉ URČENÍ ČASU*. In: P. KARLÍK — M. Nekula — J. PLESKALOVÁ et al., *CzechEncy — Nový encyklopedický slovník češtiny*. Dostupné z URL: https://www.czechency.org/slovník/PŘÍSLOVEČNÉ_URČENÍ_ČASU
- KLIMOVÁ, K. (2012): *Questioni di aspetto verbale: un confronto tra italiano e slovacco*. Roma: Aracne editrice S.r.l.
- MOURELATOS, A (1978): *Events, processes, and states. Linguistics and Philosophy, 2(3)*. Dostupný z: <http://anon.cs.rochester.edu/u/james/Papers/mourelatos78.pdf>
- RENZI, L. (1991): *Grande grammatica italiana di consultazione. Vol. 1., La frase: I sintagmi nominale e preposizionale*. (3. ed.) Bologna: Mulino.
- RENZI, L. — SALVI, G. (1991): *Grande grammatica italiana di consultazione. Vol. 2., I Sintagmi verbale, aggettivale, avverbiale: La subordinazione*. Bologna: Mulino.
- SALVI, G. — VANELLI, L. (2004): *Nuova grammatica italiana*. Bologna: Il Mulino.
- SQUARTINI, M. (1998): *Verbal periphrases in Romance: aspect, actionality, and grammaticalization*. New York: Mouton de Gruyter.
- ŠTÍCHA, F. (2013): *Akademická gramatika spisovné češtiny*. Praha: Academia.
- ZAVADIL, B. — ČERMÁK, P. (2010): *Mluvnice současné španělštiny: lingvisticky interpretační přístup*. Praha: Karolinum.

Petra Čechová | Ústav obecné lingvistiky, Filozofická fakulta Univerzity Karlovy |
 Nám. Jana Palacha 2, 116 38 Praha 1
 ORCID ID: 0000-0003-1200-8758
 p.cechova28@gmail.com